

FORSKNING I PÆDAGOGERS
PROFESSION OG UDDANNELSE

Et kollektiv af superhelte

Om hvordan individ og fællesskab kan kobles
i kreative ungdomsfællesskaber

Mikkel Snorre Wilms Boysen

ph.d., docent, Professionshøjskolen Absalon, msb@pha.dk

DOI: 10.7146/fppu.v6i2.134273

<https://tidsskrift.dk/FPPU>

Resumé

I nyere forståelse af kreativitet fokuseres på kreativitetens distribuerede aspekter snarere end på individuel præstation. Dette blik giver rig mulighed for at kaste lys over interaktioner, relationer og samskabelse i kreative processer. På trods af dette, er sådanne kreativitetsforståelser i mindre grad anvendt til at undersøge fællesskabets anatomi i pædagogisk praksis. Formålet med denne artikel er således at skabe ny viden om fællesskabsfremmende processer med afsæt i nyere perspektiver på kreativitet. I artiklen undersøges kreativitetens rolle i en case, hvor klubberne i Roskilde igennem en årrække har arbejdet systematisk med at fremme kreative fællesskaber blandt børn/unge. Studiet er forankret i etnografisk metodologi og omfatter samlet 20 dages observationer og 50 interviews. Via et nærstudie af fem udvalgte gruppeinterviews med unge og fem personinterviews med pædagogisk personale argumenteres i artiklen for, at klubberne formår at arbejde med kreativitet i tilknytning til musik i en form, hvor individuelle udtryksmuligheder og inkluderende fællesskaber udgør hinandens forudsætning fremfor modsætning. Med afsæt i et distribueret perspektiv på kreativitet forklares dette bl.a. ved, at de normer, der produceres og reproduceres blandt medarbejdere og unge, er karakteriseret ved udvikling og åbenhed frem for slutmål og kategorisering. Artiklen bidrager hermed med viden om fællesskabende pædagogikker, der spejler nyere forestillinger om kreativitet.

Nøgleord

Distribueret kreativitet, fællesskab, individ, musik, fritidspædagogik

Abstract

A collective of superheroes: how individual uniqueness and inclusive social norms can be simultaneously supported within creative youth communities

Today, creativity is primarily conceptualized as a social phenomenon rather than an individual one. This relatively new perspective enables investigations of interactions and collaborations in creative processes on a more subtle level. However, such novel theoretical understandings are rarely used to investigate relationships between creativity and the formation of communities within a pedagogical context. Thus, the purpose of this paper is to create knowledge about community-building through the lenses of new theoretical perspectives on creativity. The paper examines the role of creativity in a case study in which afterschool clubs in Roskilde have systematically worked to promote creative communities among children and young people. The study is based on ethnographic methodology and includes 20 days of observations and 50 interviews. Through a closer examination of five selected group interviews with young people and five individual interviews with afterschool workers, the paper argues that the clubs manage to work with creativity in a way that simultaneously supports both individual opportunities for expression and inclusive social norms. Based on a distributed perspective on

creativity, this is interpreted as a social and artistic norm characterized by development and open-endedness rather than end goals and classification. The article therefore contributes to knowledge around community-oriented pedagogies that reflects novel notions of creativity.

Keywords

Distributed creativity, community-building, music, afterschool, pedagogic

Introduktion

I pædagogisk praksis har der historisk set været tradition for at anskue kreative processer som en måde, hvormed fællesskaber kan fremmes blandt børn/unge i en pædagogisk kontekst. Eksempelvist spiller forestillingen om fællesskaber og kreative processer en hovedrolle i teorien om ”det fælles tredje” (Husen, 1996). På samme måde er en af kulturpædagogikkens grundtanker, at vi kan skabe relationer og fællesskaber, hvis vi udvikler noget sammen, eksempelvis musik, drama, rejser, m.m. (Austring & Boysen, 2020). I denne forbindelse har teorier om æstetiske læreprocesser bidraget til at italesætte æstetiske formsprogs særlige rolle i forhold til at etablere og kommunikere relationer og fællesskab på kropsligt og emotionelt forankrede måder (Austring & Sørensen, 2006). I tråd med dette har der indenfor det pædagogiske område været fokus på, hvordan eksempelvis musik og drama kan være med til at forme og styrke et fællesskab (Bamford, 2006; Bick-erstaff, 2009; Marcus, 2004; Shelemay 2011; Steenis, 2020).

Sammenhænge mellem kreativitet og fællesskaber kan dog løbende nyfortolkes, idet kreativitetsbegreber og fællesskabsbegreber er under konstant udvikling og fordi samfundet forandrer sig og giver nye betingelsesvilkår for børn/unges fællesskaber, eksempelvis i kraft af digitale teknologier og sociale medier, der muliggør nye former for interaktion og samskabelse (e.g., Literat & Glăveanu, 2016). Således kan nye teoretiske vinkler anvendes til at tolke og forstå fællesskabsfremmende processer på nye måder. Ligeledes kan nye fortolkningsrammer for kreativitet og fællesskab anvendes til normativt at udpege egnede pædagogiske greb til at fremme fællesskaber.

Med afsæt i denne argumentation er formålet med artiklen at undersøge og adressere et relativt ubeskrevet område i forhold til koblinger mellem kreativt og fællesskab i pædagogisk praksis. Aktuelt har forskning i forhold til kreativitet og fællesskab primært omfattet (1) nyere teoretiske perspektiver på kreativitetens distribuerede og kollaborative aspekter set i forbindelse med nyere kreativitetsformer (Boysen, 2017; Buhl & Ejsing-Duun, 2013; Glăveanu, 2010; Literat & Glăveanu, 2016), (2) empiriske undersøgelser af hvordan kollaborative processer

fremmer kreativitet (Bickerstaff, 2009; Sawyer, 2008), og (3) generelle undersøgelser af kreativitet og fællesskab i pædagogisk praksis uden inddragelse af nyere perspektiver på kreativitet (Steenis, 2020; Higgins, 2012). Hvad der mangler, er således en nærmere undersøgelse af, hvorledes nyere perspektiver på kreativitet kan kaste lys over fællesskabsfremmende processer og inspirere til en fællesskabsfremmende pædagogik. En af de få forskere, der undersøger dette felt, er Edward Clapp, som anvender nyere teoretiske forståelser af kreativitet til at pege på hvordan menneskers deltagelsesmuligheder, inklusion og lighed kan fremmes i samskabende processer (2017). Clapp adresserer dog ikke fællesskab som særskilt fænomen.

Artiklen tager afsæt i et pionerarbejde, der er foretaget i fritidsklubberne og ungdomsklubberne i Roskilde (Boysen, 2021A; 2021B). I projektet har klubberne opbygget et inkluderende musikalsk miljø med vægt på at fremme kreative interaktioner og fællesskaber blandt børn/unge.¹ Projektet repræsenterer derfor en oplagt case i forhold til at forstå sammenhænge mellem kreativitet og fællesskab i en aktuel ungdomskulturel og fritidspædagogisk kontekst (Flyvbjerg, 2006; Simons, 2009). Omkring klubberne er der nu etableret et matrikelløst ungdomsfællesskab kaldet RIA-kollektivet bestående af 50-100 unge i alderen 13-19, der i samarbejde med klubbens medarbejdere og andre aktører i Roskilde afholder arrangementer, workshops og festivals. Med henblik på at undersøge sammenhænge mellem kreativitet og fællesskab ud fra aktuelle teoretiske vinkler på kreativitet fokuserer nærværende artikel på klubbernes arbejde i Roskilde. Der stilles følgende forskningsspørgsmål:

Hvorledes kan kreative processer fremme fællesskaber blandt børn/unge i en fritidspædagogisk kontekst og på hvilken måde kan aktuelle teoretiske tilgange til kreativitet skabe viden om fællesskabende pædagogikker?

Artiklen er struktureret på følgende måde. Først skitseres sammenhænge mellem kreativitet og fællesskab ud fra en række teoretiske perspektiver. Herefter præsenteres artiklens metodiske strategier, samt det pædagogiske arbejde i Klub Roskilde. Derefter undersøges en række vinkler på kreativitet, individ og fællesskab ud fra specifikke empiriske nedslag. Til sidst diskuteres og konkluderes med baggrund i casestudiets resultater.

Sammenhænge mellem kreativitet og fællesskab

Fra et teoretisk perspektiv kan der identificeres en række koblinger mellem kreativitet og fællesskab, som er særligt fremtrædende i nyere tilgange til kreativitet. Dette skyldes, at kreativitet i dag primært conceptualiseres som et socialt og distribueret fænomen frem for et individuelt (Glăveanu, 2010; Warhuus, Tanggard, Robinson & Ernø, 2017). Fra 1950'erne og frem var kreativitet primært undersøgt

1 Det konkrete pædagogiske arbejde er understøttet af mange medarbejdere, men nøglepersoner omfatter bl.a. Søren Gravgaard, Pelle Leth Poulsen, Mike Wind, Brian Høiberg og Charlie Kongsø.

og defineret som en individuel kompetence (Guildford, 1950; Gardner, 1993). Fra 2000 og fremefter er kreativitet derimod i stigende grad blevet anset som et resultat af komplekse interaktioner mellem individer, materialer, traditioner og sociale dynamikker. Fra dette perspektiv er individet ikke nødvendigvis hovedpersonen i en kreativ proces. Snarere indgår individet i kreative processer i skiftende roller (Clapp, 2017). Som diskuteret i Boysen (2017) kan der udpeges flere mulige årsager til denne teoretiske vending. For det første kan det sociale aspekt af kreativitet ses alene som en epistemologisk nyorientering, der skyldes inspiration fra teoretiske retninger såsom materialisme, aktør-netværksteori (Latour 2005), sociokulturalitet (Glăveanu, 2010) og distribueret kognition (Hutchins, 1995). For det andet kan den omtalte nyorienteringen ses som en reaktion på forandringer i samfundet og nye praksisformer for kreativitet, bl.a. fremmet og synliggjort via digitale medier og teknologier. Dette er fx fremhævet i empiriske studier af distribueret kreativitet på nettet (Glăveanu, 2010) eller af danske forskere som Mie Buhl, hvor kreativitet beskrives som løbende udvekslinger i uafsluttede processer.

Digitale teknologier tydeliggør eksisterende – og befordrer – sociale praksisformer, hvor det at udveksle og bidrage til hinandens udtryk [...] er centralt. (Buhl & Ejsing-Duun, 2013, s. 54)

Forbindelsen mellem kollektiv kreativitet og fællesskab kan videreudvikles gennem en reference til konstruktivisme. Fra et psykologisk perspektiv kan individuelle former for kreativitet knyttes til konstruktionen af identitet (se fx Drotner, 2011). Ifølge denne opfattelse skaber mennesker bl.a. deres identitet gennem produktion af artefakter (Hammershøj, 2017). Den samme tilgang afspejles i teorien om psykologisk ejerskab (Boysen & Thers, 2019; Rouse, 2013). Ifølge dette perspektiv kan en individuel kreation ses som en materialiseret forlængelse af individet, hvorved den enkelte person føler psykologisk ejerskab til det skabte produkt (Rouse, 2013). På samme måde kan samskabende kreative processer føre til kollektive identiteter. En gruppe af mennesker kan skabe noget sammen, der opleves som en materialiseret forlængelse af deres kollektive identitet og dermed forankre og fastholde et fællesskab.

Med udgangspunkt i teorien om psykologisk ejerskab, kan der dog ligeledes peges på modsætninger mellem individ og fællesskab. Det individuelle psykologiske ejerskabsforhold til et kreativt produkt kan udfordres af gruppeprocesser, hvor det enkelte individ oplever tab af kontrol og ejerskab (Boysen; Boysen & Thers, 2019; Rouse, 2013). Det distribuerede perspektiv udfordrer særligt det individuelle ejerskabsforhold, fordi kreativitet ifølge denne tænkning er fordelt mellem mange aktører (Clapp, 2017). Studier peger således på, at mennesker kan miste motivation, når de oplever manglende ejerskab i kreative gruppeprocesser (Boysen & Thers, 2019; Miller, 2009; Weisberg, 1986, Rouse, 2013).

Metode og udvalg af empiri

Artiklens empiriske afsæt består af interview og observationer udført og indsamlet i forbindelse med projekterne Decentrale Musikmagneter (2019-2021) og Skabertrang (2021), begge finansielt støttet af kulturministeriet. I projektet Decentrale Musikmagneter var målet at undersøge det pædagogiske arbejde i klubberne i Roskilde med særligt fokus på, hvorledes ledere og medarbejdere arbejder med at skabe fællesskaber blandt børn/unge med afsæt i musikaktiviteter. Undersøgelsens resultat omfattede en identifikation af en række faktorer, der øjensynligt fremmer etableringen og fastholdelse af inkluderende fællesskaber (Boysen, 2021A). Blandt de 8-10 fremanalyserede faktorer indgik ”kreativitet” som én af dem. I projektet Skabertrang var målet at undersøge, hvorledes flere børn kan blive engageret i kunst og kultur via fællesskabsorienterede kreative aktiviteter i de uformelle læringsmiljøer i og omkring klubberne i Roskilde. I den udførte indsatsvurdering (Dahler-Larsen & Krogstrup, 2003) fremgår det, hvorledes børn/unges forskellige tilgange til kreativitet kan have betydning i forhold til muligheden for at etablere fællesskaber (Boysen, 2021B). Således leverer begge projekter væsentlig viden i forhold til, hvorledes kreative processer kan fremme fællesskaber blandt børn/unge i en fritidspædagogisk kontekst.²

Den producerede empiri fra de to projekter er indsamlet via etnografiske metoder med vægt på interview og observation (Berry, 2011; Emerson, Rachel & Shaw, 2011). Observatørrollen har vekslet mellem passiv og aktiv, og interviewene har været semi-strukturerede (Kvale, 1996). Den samlede mængde af empiri består af 20 dages observationer samt 30 interviews med børn/unge og 20 interviews med medarbejdere. Analyse og udvalg af empiri er foretaget med afsæt i kvalitativ metode som beskrevet indenfor grounded theory (Charmaz, 2014). Således er analyser og empiriproduktion foregået i en iterativ vekselvirkning, hvor teoretiske perspektiver og provisoriske analyser har formet empiriindsamlingen i dialektiske processer (Morse, 2007). I forbindelse med de etnografiske studier har kodning og analyse været undervejs fra selve studiets start:” When you collect first hand data, you see the setting, observe interactions, witness research participants’ non-verbal behavior, and hear their voices as well as their accounts. Analytic ideas may occur to you during the midst of an interview or a moment in your ethnographic setting” (Charmaz, 2014, s. 111). Den løbende kodning og analyse er blevet noteret og udfoldet i memoer. Undervejs i processen har jeg kondenseret og elaboreret den indledende kodning af materialet i en fokuseret kodning med særlig vægt på aspekter af kreativitet og fællesskab. Med teoretisk sensitivitet har jeg inddraget og udviklet forskellige analyser og mulige fortolkningsmodeller. I denne fase har jeg været inspireret af nyere teoretiske perspektiver på kreativitet som jeg også har arbejdet med i andre forskningsprojekter (fx Boysen,

2 I begge projekter deltog klubberne i Roskilde, RMC og Professionshøjskolen Absalon. I Skabertrang deltog desuden Roskilde Musiske Skole, Roskilde Kulturskole, Egnsteatret Aaben Dans og Museet for Samtidskunst.

2020). Naturligvis er faren her, at forforståelse og deduktive elementer forhindrer alternative fortolkninger. Her skal det dog nævnes, at den teoretiske inspiration kommer fra forskellige traditioner, der er relateret til begreber som identitet, dannelse, kreativitet og ejerskab (se foregående afsnit). Der er således ikke tale om en deduktiv applicering af en entydig teoriramme. I undersøgelsens sidste del, har jeg foretaget teoretisk sampling med henblik på at opnå en nuanceret analyse. Denne teoretiske sampling omfatter 5 gruppeinterview med 20 RIA-medlemmer (alder 15-18) samt 5 personinterview med medarbejdere. Disse interview er udført i efteråret 2021 i forbindelse med en 5-dags camp, hvor børn og unge laver musik sammen (i.e. den årligt tilbagevendelige ”musikstarter-camp” hvor klubmedarbejdere er suppleret med lærere fra de musiske skoler). Analyse af disse interview udgør denne artikels primære omdrejningspunkt.

De 5 grupper med RIA-medlemmer, der blev interviewet, bestod af tre grupper med fire, to gruppe med tre og en gruppe med to. Samlet 9 piger og 11 drenge. De unge var udvalgt med baggrund i to kriterier. For det første ønskede jeg en balance i forhold til køn. For det andet ønskede jeg at inddrage unge, der var relativt aktive i det kreative miljø og som havde været det i en længere periode. Alle 20 unge havde jeg tidligere lavet situerede interviewes med enkeltvis i forbindelse med feltarbejde. Jeg havde derfor i gruppeinterviewet mulighed for at referere til tidligere interviews i forhold til at undersøge artiklens centrale forskningsspørgsmål. Gruppeinterviewet gjorde det muligt at fremme en interaktion og meningsudveksling mellem de unge, hvilket er en ofte fremhævet fordel ved gruppeinterview (Kvale, 1996). En ulempe ved gruppeinterviewet er, at de unge evt. styrker hinanden i en bestemt holdning eller norm som fx ”fællesskab er godt”, hvorved der gives mindre plads til alternative synspunkter. Som nævnt, blev denne ulempe imødegået ved at jeg kunne pege på perspektiver, jeg tidligere havde indsamlet i personinterviews.

Fra et etisk perspektiv er undersøgelsen baseret på alment anvendte retningslinjer indenfor pædagogisk forskning (Petersen & Ladefod, 2020). På et formelt niveau betyder dette, at de medvirkende har underskrevet informeret samtykkeerklæringer før interview. På et relationelt etisk niveau betyder det, at jeg via de etnografiske studier har opbygget relationer til de unge igennem en længere periode (Alderson & Morrow, 2011). Jeg har i disse sammenhænge ofte fortalt om mit arbejde som forsker, og hvad det indebærer, og der er således skabt en relation og en transparens, hvor de unge stoler på, at jeg har gode intentioner, og at jeg er nysgerrig på, hvordan de arbejder. I forhold til interview med medarbejdere er mine undersøgelser af klubbernes arbejde metodiske baseret på appreciative inquiry (Mejlvig, 2012), hvilket betyder, at jeg var optaget af at undersøge, hvilke pædagogiske tiltag der lykkedes efter hensigten, fremfor hvilke der ikke lykkedes. Hermed skabes tillid til mit arbejde, fordi medarbejdere oplever, at mit ærinde ikke er at pege fingre, men derimod at blive klogere på deres pædagogiske tilgang og dens implikationer. I forhold til det formelle er medarbejdere og unges navne anonymiseret i artiklen, da det var den aftale, vi indgik i den oprindelige samtyk-

keerklæring, og fordi denne aftale sikrer et relativt trygt samtalerum (Kvale & Brinkmann, 2015).

Som nævnt havde størstedelen af de 20 interviewede RIA-medlemmer været del af musikmiljøet omkring klubberne i flere år. I interview understreger de unge dette tilhørsforhold på flere måder. Først og fremmest understreger de værdien i at børn/unge i forskellige aldre kan indgå i gode fællesskaber med hinanden. For det andet er de optaget af deres ansvar i forhold til at understøtte de yngre i fællesskabet og dermed ”give tilbage” til fællesskabet som flere af dem udtrykker det. Her synes de at bekræfte de inkluderende normer, der kontinuerligt opereres med blandt ledere og medarbejdere i klubberne (Boysen, 2021B). Sådanne italesatte normer fortæller naturligvis meget om, hvorledes fællesskaber kan opbygges. I denne artikel er det dog kreativitetens rolle, der er i fokus. I det følgende analyseres kreativitetens betydning ud fra tre analytiske nedslag. Under hvert nedslag beskrives de pædagogiske greb, de unges praksisformer og de unges oplevelser og perspektiver. På grund af undersøgelsens afsæt i Grounded Theory har jeg valgt at fremstille de tre nedslag med afsæt i empirinære induktive tilgange. Det efterfølgende afsnit ”Analyse og diskussion” omfatter en mere deduktiv orienteret analyse, hvor nyere kreativitetsteori sættes i relation til de empiriske fund.

Nedslag 1: Kreativitet som identitet

Som nævnt i artiklens indledende del, har klubberne valgt at arbejde med kreativitet som pædagogisk greb. Dvs. at de unge opfordres og vejledes til at skrive deres egen musik fremfor at kopiere andres musik. De unge kobler i interview ofte det kreative arbejde med udvikling af identitet. Eksempelvis siger en ung ”jeg spiller ikke musik for at lære et instrument, men for at blive en bedre MIG”. Ligeledes relateres selve den skabte musik til deres egen person. I det følgende fortæller Lasse (16 år), som er medlem af RIA-kollektivet, om værdien i at skabe musik selv.

Da jeg gik på efterskole, spillede de fleste cover. Det var mærkeligt, for jeg var vant til at skabe musik selv. Det gjorde vi jo her i klubberne i Roskilde. Det er det, som jeg synes er fedt. Det er at skabe. Det er meget mere givende. Det de andre fra efterskolen jagter er følelsen af at kunne spille et nummer. Men vi jagter følelsen af at lave vores eget. Det bliver så meget mere en del af én selv, når man selv har lavet det. Det er ok at være sig selv. For der vil altid være nogle, der er bedre på et bestemt instrument. Og så bliver der meget konkurrence. Men der kan aldrig rigtig være konkurrence, når det er én selv, der har skrevet musikken.

I citatet beskriver Lasse på den ene side kreativitet som et individuelt projekt og på den anden side som en måde, hvormed konkurrence kan reduceres. Hvis alle er forskellige, kan de heller ikke måles ud fra samme målstok og hierarkier kan undgås. Dette synes at være den bærende tanke i Lasses fortælling.

I tråd med Lasses beskrivelse, arbejder klubberne med at udvikle de unges unikke kreativitet og skabe rum for mangfoldighed. Således anvender de et spektrum af metoder til at udvide de unges horisonter. En medarbejder fortæller:

Det er vigtigt, at vores børn og unge opfordres til at afprøve forskellige instrumenter, roller og genrer. Nogle gange skal der lidt overtalelse og lidt tid til. Men ofte bliver de glade for det. Det er vigtigt for at lade dem afprøve sig selv på nye måder og for gøre dem spilbare i forhold til de andre unge.

Af citatet fremgår det, at den pædagogiske strategi har en dobbelt fokus. På den ene side skal børnene udvikles ved at udforske forskellige roller. På den anden side er der også et hensyn til fællesskabet, der skal tages. Hvis der i forvejen er tre unge, som spiller guitar i en musikalsk konstellation, er det bedre, hvis én af dem forsøger sig med en anden rolle. På denne måde kan et hensyn til den unges personlige udvikling og integration i fællesskabet kombineres. Dette fokus på udfordringer og udvikling fremhæves ofte af de unge i interview. Her er det Sisse (17 år) og Andreas (18 år), der ser tilbage på deres tid i RIA:

Sisse: Da jeg kom her første gang, spurgte de om jeg kunne prøve at synge på nogle andre måder. Jeg tænkte, at det kunne jeg jo ikke. Jeg synger jo på den måde jeg gør. Men det var fedt at finde ud af, at du kan gøre alle mulige ting.

Andreas: Ja det åbner virkelig. Jeg troede jeg var guitarist, da jeg kom her. Nu er jeg alt muligt andet.

Ifølge de unges beskrivelser, opstår der en relation mellem kreative processer og identitetsudvikling. Andreas fortæller eksempelvis om, hvordan han ændrer identitet fra at være ”guitarist” til noget mere mangfoldigt. På denne måde udvider det kreative arbejde horisonterne for Andreas både som individ og som kreativ musiker. Arbejdet med at udvide de unges horisonter foregår også på musikstarter-camps. På campen i 2021 blev oprettet en workshop, hvor opgaven var at bygge egne instrumenter og skabe lydkunst. I workshoppen deltog fem unge fra RIA-kollektivet. I interview fortæller de unge om, hvordan workshoppen udfordrer dem og samtidig kvalificerer deres eget kreative udtryk. Her fortæller Henrik (17 år) om workshoppen:

Jeg er vant til, at musik skal være på en bestemt måde. Og jeg vidste ikke rigtigt, hvad det her var. Jeg fik at vide, at det var noget med lydinstallation. Allerede nu har jeg lært meget af, hvad lyd og musik kan være. Det har gjort mig til en bedre musiker at være her, end hvis jeg havde spillet i et band eller lavet hiphop. For det gør jeg i hverdagen. Her lærer jeg noget mere om mig selv som musiker. Og jeg kan bruge denne tilgang senere i min egen musik.

Som det fremgår af citatet, betragtes udvikling som noget ubetinget positivt. Men der italesættes samtidig en kreativ kerne, der er knyttet til individet. Med afsæt i denne tolkning, skaber udfordringerne læring for Henrik, der kan bruges i hans løbende arbejde med at udvikle både egen kreativitet og identitet.

Nedslag 2: Kreativitet som netværk

I klubberne motiveres de unge til at bruge RIA-kollektivet til at præsentere hinanden for deres selvkomponerede musik og give hinanden feedback. Her lægger pædagogerne vægt på værdien i at de unge lytter til hinandens kompositioner, selvom musikken endnu ikke er færdig. Med afsæt i sådanne opfordringer arrangerer de unge, med støtte fra klubmedarbejderne, hyppigt sangskrivningsworkshops, hvor de fremviser selvkomponeret musik for hinanden og modtager feedback. Ligeledes opfordres de unge til at bruge hinanden i RIA til at indgå i skiftende kreative konstellationer, hvor de kan drage nytte af hinandens kompetencer.

I interview beskriver de unge værdien ved sådanne processer på flere måder. For det første pointerer flere af dem, at det er afgørende at være åbne overfor feedback fra andre og dermed kvalificere de kreative produkter. For det andet fremhæver de værdien i at invitere andre ind i de skabende processer både med henblik på at udvide venskabskreds og kvalificere det kreative produkt. I følgende fortæller Lisa (18 år) og Trine (18 år) om sangskrivningsworkshops.

Lisa: Samtidig med at det er fedt at få feedback, er det også virkelig inspirerende at høre andres ting. Fordi man lige pludselig får andre ideer til, hvad man kan gøre bedre.

Trine: Man kan spørge hinanden "hvordan gør du det der?" eller "hvordan lavede du den tromme?" Det er bare så fedt. Der er bare den her kollektive følelse. Man hjælper hinanden. Der er så mange i netværket man kan hive fat i, hvis man skal lave et eller andet. Hvis man mangler trommer eller andet. Så kan man lige spørge, om nogle har lyst til det.

I citatet synes de unges individuelle behov at være styrende i den forstand, at netværket benyttes til egen kreativ udvikling, inspiration og forløsning. Samtidig associeres netværket med "en kollektiv følelse", idet netværket hele tiden aktiveres på kryds og tværs af de unge. Der synes således at være en kobling, snarere end en modsætning, mellem de unges individuelle projekt og deres del i fællesskabet.

I interview forbinder flere af de unge kreative processer i netværket med at være mindre forfængelig og mindre bange for at blive vurderet. I følgende eksempel fortæller Signe (17 år) om, hvordan hun som tilflytter til Roskilde kommune er blevet en del af det musikalske netværk omkring klubberne og RIA-kollektivet, og hvordan hun som følge heraf er blevet inspireret til at tænke musik og kreativitet på nye måder.

Jeg har lært virkelig meget. Mest det der med bare at have modet til at vise musik frem for andre. Noget med ikke at være alt for selvhøjtidelig. Før arbejdede jeg lang tid med musikken før jeg viste den frem. Her er det mere sådan bare "vis mig hvad du er i gang med". Og så er der nogle der hjælper med et beat eller noget. Eller giver noget feedback.

I citatet etableres en modsætning mellem Signes blik på kreativitet før og efter hendes møde med RIA. Tiden før associeres med individuelle arbejdsprocesser, hvor hun har været optaget af, hvorledes hendes kreative produkter fremstod og blev modtaget af publikum. Tiden efter handler om kollektive processer, hvor hun omvendt har været mindre optaget af, hvorledes hendes kreative produkter frem-

stod og blev modtaget. Der synes således at være en kobling mellem den mindre ”selvhøjtidelige” tilgang til den kreative proces og muligheden for at samskabende processer kan opstå.

Nedslag 3: Kreativitet som deltagelse

I det pædagogiske arbejde i klubberne og på camps kombineres unge med forskellige musikalske forudsætninger. I denne forbindelse anvendes en særlig forståelse af kreativitet tilsyneladende til at gøre disse konstellationer mulige. Dette ses på flere måder. Først og fremmest indgår der i det pædagogiske arbejde en form for vejledning af de unge i forhold til at finde deres særlige kreative ”superheltekræfter”. Det kan eksempelvis være, at den unge ikke kan synge eller spille guitar, men til gengæld kan lave beats. Identificeringen af de unges superheltekræfter gør det muligt for klubmedarbejderne at sætte de unge sammen i nye konstellationer. Eksempelvis ved at forbinde forskellige unge med afsæt i deres spidskompetencer og interesser. Her fortæller en medarbejder om processerne:

Vi må skabe rum for at alle kan være med. Det er det vigtigste. Også dem uden musikalske kompetencer. Vi må finde deres superheltekræfter frem og kombinere de unge på nye måder. På denne måde kan vi skabe et stærkt fællesskab. Fx Line. Hun har lige mistet sit band. Vi skal finde en ny konstellation for hende. Så hvad er hendes superheltekræfter? Det er et puslespil.

Som det fremgår af citatet, er klubmedarbejdere optaget af at finde veje til at gøre unge til værdifulde deltagere i fællesskabet, selvom de ikke har musikalske forudsætninger. Dette ses også under campen, hvor det understreges overfor de unge, at de kan bidrage til de kreative processer selvom de ikke kan spille et musikinstrument. Generelt oplever de unge stor værdi af at blive sat sammen i forskellige konstellationer. I det følgende fortæller Isak (17 år) om klubmedarbejdernes arbejde:

De er supergode til at tilpasse sig alle de forskellige aldersgrupper her på musikstarter. Der er børn ned til 12 år og unge op til 19 år. Det gør jo, at der er mange forskellige ambitioner og ting folk gerne vil. Og det formår de at omfavne alt sammen.

I forbindelse med ovenstående pædagogiske principper, understøtter medarbejderne også deltagelsesformer, der rækker ud over dem, der knytter sig specifikt til arbejdet med musik. Medarbejderne fremhæver således værdien i at deltage i RIAs aktiviteter som publikum, organisator, køkkenmedhjælper, hyggespreder og lign. Således muliggør medarbejdernes tilgange til kreativitet mangfoldige deltagelsesformer, der altså både kan rumme unge med forskellige musikalske kompetencer og unge, der ikke nødvendigvis er optaget af at skabe musik.

Analyse og diskussion: Individet og fællesskabet i kreative processer

I følgende afsnit vil medarbejdernes og de unges fortællinger blive anskuet ud fra teoretiske vinkler på distribueret kreativitet. Ved hjælp af den præsenterede teoretiske ramme er formålet således at undersøge, hvorledes de unges identitet som individ og kollektiv er relateret til de kreative processer, der udspilles og fremmes i de unges fællesskab.

Ovenstående tre empiriske nedslag kan oplagt anskues i et distribueret perspektiv. Her kan analysen rettes både mod deskriptive og normative aspekter. Fra et deskriptivt perspektiv synes de beskrevne processer at være synligt distribuerede. De unge deler musik i fysiske og online netværk. De interagerer på forskellige måder. De samskaber. De henter inspiration udefra. Samtidig understreger de unge vigtigheden af denne type processer fra et normativt perspektiv. Dvs. at de italesætter de distribuerede elementer som normer, der er særlige for RIA-kollektivet og som har implikationer for både kreativitet, individ og fællesskab.

Med afsæt i unges og medarbejderes udtalelser, er de distribuerede processer afgørende for at understøtte den unges muligheder for at udvikle sig personligt og kreativt. Den unge kobles via ungdomsfællesskabet til forskellige inspirationskilder og opfordres til at afprøve forskellige kreative veje. I lyset af at de unge associerer deres kreative værker med egen identitet, sker der i denne proces en udvikling af deres musik såvel som dem selv. De opsamler, hvad de møder på deres vej og bruger det som inspiration til deres eget musikalske og personlige projekt. De unge synes dog ikke at have fokus på at finde sig selv i en statisk udgave. Selvom de unge vejledes til at finde frem til deres superhelte kraft, synes processen at være omdrejningspunktet. De unge opfordres hele tiden til at søge videre i den kreative proces og bevare en nysgerrighed overfor genrer, mennesker, udtryksformer, m.m. Den analyserede empiri peger derfor på, at normen, som produceres og reproduceres i kollektivet blandt medarbejdere og unge, kan forstås som udvikling og åbenhed fremfor endemål og kategorisering. I et distribueret perspektiv synes denne tilgang at være meningsfuld, idet artefakter og mennesker i denne optik er forbundne fremfor afgrænsede. Et kreativt værk sætter gang i nye kreative værker. Og mennesker påvirker andre mennesker. Derfor er både relationer og kreationer i konstant proces.

I forhold til fællesskabet, er unge generelt optaget af at beskrive, hvad der skal til for at skabe og fastholde et fællesskab. Her synes de italesatte distribuerede elementer at være anset som fællesskabsopbyggende. De unge fortæller, at det giver "en kollektiv" følelse, at interagere og samarbejde i kreative processer. De fortæller, at netværket er stærkt, fordi der er mange, som deltager i netværket og som hjælper på kryds og tværs. Her lægger de vægt på betydningen af mangfoldigheden og forskelligheden. Det anses som en kreativ ressource, at der er mange forskellige kompetencer til stede i fællesskabet. Udviklingen af unikke individer og kreative aktører bliver således en styrkende kraft for kollektivet. Dette blik

muliggør ligeledes mangfoldige deltagelsesmuligheder. Analyserne peger således på, at RIA-kollektivet og arbejdet i klubberne hviler på en forestilling om, at forskellighed og fællesskab er hinandens forudsætning frem for modsætning. I et kreativitetsperspektiv kan sådanne sammenhænge mellem fællesskab og individ beskrives på flere måder. Ifølge de fleste kreativitetsteorier kan kreativitet fremmes ved at kombinere forskelligheder (Byrge & Hansen, 2009; Koestler, 1964). I dette lys udvider et mangfoldigt netværk de kreative mulighederne. Ligeledes kan bredtfavnende deltagelsesmuligheder forstås med afsæt i begrebet *participatory creativity* udviklet af Edward Clapp (2017). Med afsæt i det distribuerede perspektiv beskriver Clapp, hvorledes mennesker deltager i processer på mange forskellige måder, fx som lytter, undersøger, teknikker, organisator, tester, kritikker, osv. Det er Clapps pointe, at disse roller er lige vigtige i forhold til den kreative proces. Med udgangspunkt i dette blik på kreativitet, er de unge lige vigtige i RIA-kollektivets aktiviteter, hvad enten de optræder i roller som publikum, organisator, musiker eller lign.

De samskabende processer i RIA medfører, at de unge indbyrdes påvirker hinandens kreative produkter. Teorien om psykologisk ejerskab peger på, at samskabelse kan medføre udfordringer, da det kreative produkt kan opleves som en forlængelse af individet (Rouse, 2013). Den analyserede empiri understøtter, at de unge identificerer sig med deres musik og musikalske udtryk. Alligevel synes samskabelsen ikke at udgøre et problem i kollektivet. En del af årsagen kan muligvis findes i Signes udtalelser om, at samskabelse kræver mindre selvhøjtidelighed. Med denne formulering synes hun at bekræfte, at opmærksomhed på egen identitet kan udgøre en potentiel barriere i kreative processer. I lyset af distribueret kreativitet samt teorien om psykologisk ejerskab kan Signes reducerede 'selvhøjtidelighed' implicere, at det kreative produkt anskues som noget processuelt snarere end noget afsluttet. Hermed kan oprettes en kobling mellem Signes identitet og Signes kreative værk. Som de andre unge i RIA-kollektivet er Signe i proces med både egen kreativitet og identitet. Dette forhold muliggør samskabende distribuerede processer, der bekræfter, snarere end udfordrer, de unges individuelle identitet. De kreative produkters udvikling i åbne distribuerede processer spejler de unges udvikling i åbne distribuerede processer.

Afrunding: Superhelten og kollektivet

Der er i artiklen peget på, at frugtbare koblinger mellem individ og fællesskab kan fremmes via bestemte praksisformer og forståelser af kreativitet. I klubberne og i RIA-kollektivet foregår et pædagogisk arbejde, hvor mangfoldighed og forskellighed synes at udgøre en forudsætning for fællesskabet og de kreative processer, der finder sted. Naturligvis skal man passe på at tegne et for rosenrødt billede. Der er også empiriske eksempler fra casestudiet, der peger på udfordringer. Særligt kan der peges på, at den åbne tilgang blandt RIA-kollektivets medlemmer kan udgøre en social norm, der potentielt kan ekskludere unge, der ikke

kan honorere sådanne forventninger. Som case repræsenterer RIA-kollektivet dog et interessant eksempel på, hvorledes fællesskabet såvel som individets unikhed kan fremmes i distribuerede og åbne processer. Ofte kan pædagogiske initiativer være fanget i modsætninger mellem individ og fællesskab. Men i denne case synes kollektivet og individuelle superheltekræfter at være hinandens forudsætninger. Derved skabes et kollektiv af superhelte.

Litteratur

- Alderson, P., & Morrow, V. (2011). *The ethics of research with children and young people: A practical handbook*, (2nd. ed.). SAGE Publications.
- Austring, B.D. & Boysen, M.S.W. (2020). Reach Out 2019-20 - Research Report: A study of art-based transnational teaching and its implication for student learning and development. Professionshøjskolen Absalon.
- Austring, B.D., & Sørensen, M. (2006). *Æstetik og læring: Grundbog i æstetiske læreprocesser*. (1. udg.) København: Hans Reitzels Forlag.
- Bamford, A. (2006). *The WOW-Factor. Global research compendium on the impact of the arts in education*. Münster: Waxmann.
- Berry, K. (2011). The Ethnographer's Choice: Why Ethnographers do ethnography. *Cultural Studies - Critical Methodologies*, 11(2), 165-177.
- Bickerstaff, J. (2009). Collaborative theatre/creative process. *Communication and Theatre Association of Minnesota Journal*, 38, 42-54.
- Boysen, M.S.W. (2021A). The Rise of The RIA Collective: A case study of after-school clubs' attempts to foster creative and inclusive music communities among young people. *Danish Musicology Online*, 11, 109-135.
- Boysen, M.S.W. (2021B). Indsatsevaluering af projektet Skabertrang. Professionshøjskolen Absalon.
- Boysen, M.S.W. (2020). Giant World of Monsters: Et casestudie af æstetisk samskabende processer blandt børn og voksne, set, og udfoldet, i lyset af aktør-netværk teori og distribueret kreativitet. *Forskning i pædagogers profession og uddannelse*, 4(1), 6-19.
- Boysen, M.S.W. (2017). Embracing the network: A study of distributed creativity in a school setting. *Thinking Skills and Creativity*, 26, 112-122.
- Boysen, M.S.W., & Thers, C.S. (2019). Does handoff promote creativity? A study of a pass-the-baton approach to the development of educational games. *Thinking Skills and Creativity*, 31, 262-274.
- Buhl, M., & Ejsing-Duun, S. (2013). En tegning af æstetik 2013. *BUKS - Tidsskrift for Børne- og Ungdomskultur*, 57.
- Charmaz, K. (2014). *Constructed Grounded Theory*, (2nd. ed.). London: SAGE publications.
- Clapp, E. (2017). *Participatory creativity: Introducing access and equity to the creative classroom*. New York and London: Routledge.
- Byrge, C., & Hansen, S. (2009). The creative platform: a didactic approach for unlimited application of knowledge in interdisciplinary and intercultural groups. *European Journal of Engineering Education*, 34(3), 235-250.
- Dahler-Larsen, P. & Krogstrup, H.K. (2003): *Nye veje i evaluering*. København: Systime Academic.
- Drotner, K. (2011). The Cult of Creativity: opposition, incorporation, transformation. I J. Sef-ton-Green, P. Thomson, K. Jones, & L. Bresler (red.), *The Routledge International Handbook of Creative Learning* (p. 72-80). Routledge. The Routledge International Handbook Series
- Emerson, R.M., Fretz, R.I. & Shaw, L.L. (2011). *Writing ethnographic fieldnotes*. Chicago: The University of Chicago Press.

- Hammershøj, L.G. (2017). The discourse and nature of creativity and innovation: ways of relating to the novel. *Educational Philosophy and Theory*, 49(14), 1313-1325.
- Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry*, 12(2), 219-245.
- Gardner, H. (1993). *Creating minds: An anatomy of creativity seen through the lives of Freud, Einstein, Picasso, Stravinsky, Eliot, Graham, and Gandhi*. New York, NY: Basic Books.
- Glăveanu, V.P. (2010). Principles for a Cultural Psychology of Creativity, *Culture & Psychology*, 16(2), 147-163.
- Guilford, J.P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, 5, 444-454.
- Hammershøj, L.G. (2017). The discourse and nature of creativity and innovation: ways of relating to the novel. *Educational Philosophy and Theory*, 49(14), 1313-1325.
- Higgins, L. (2012). *Community music: In theory and practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Holton, J.A. (2007). The Coding Process and Its Challenges. I A. Bryant & K. Charmaz (red.): *The SAGE Handbook of Grounded Theory* (s. 265-290). Los Angeles: SAGE Publications.
- Husen, M. (1996). Det fælles tredje – om fællesskab og værdier i det pædagogiske arbejde. I: Pécsi, B. (red.), *Kultur & pædagogik* (s. 218-232). København: Hans Reitzels Forlag.
- Hutchins, E. (1995). *Cognition in the wild*. Cambridge: MIT Press.
- Koestler, A. (1964). *The act of creation*. London: Hutchinson.
- Kvale, S. (1996). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*, 3. udgave., København: Hans Reitzels Forlag.
- Latour, B. (2005). *Reassembling the social: an introduction to Actor-Network-Theory*. New York: Oxford University Press.
- Literat, I. & Glăveanu, V.P. (2016). Same but Different? Distributed Creativity in the Internet Age. *Creativity Theories – Research – Applications*. 3. 10.1515/ctra-2016-0020.
- Marcus, S. (2004). Chapter 11. Creating a Community, Negotiating Among Communities Performing Middle Eastern Music for a Diverse Middle Eastern and American Public. I *Performing Ethnomusicology: Teaching and Representation in World Music Ensembles*, edited by Ted Solis, 202-212. Berkeley: University of California Press.
- Mejlvig, K. (2012). Appreciative Inquiry - Anerkendende Udforskning. I G. Duus, M. Husted, K Kildedal, E. Laursen & D. Tofteng (red.), *Aktionsforskning: En Grundbog* (s. 215-227). Samfundslitteratur.
- Miller, L.E. (2009). Evidence-based instruction: A classroom experiment comparing nominal and brainstorming groups. *Organization Management Journal*, 6(4), 229-238.
- Petersen, K.E., & Ladefoged, L. (red.). (2020) *Forskning med børn og unge*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Rouse, E. (2013). Kill your darlings? Experiencing, maintaining, and changing psychological ownership in creative work. PhD thesis. Boston: Boston College, Carroll School of Management.
- Sawyer, R.K. (2008). *Group genius: The creative power of collaboration*. New York: Basic Books.
- Simons, H. (2009). *Case study research in practice*. London: SAGE.
- Shelemay, K.K. (2011). Musical Communities: Rethinking the Collective in Music. *Journal of the American Musicological Society*, 64(2), 349-390.
- Steenis, E.V. (2020). Positive Youth Development through Hip-Hop Music Production. *Afterschool Matters*, 31, 51-59.
- Warhuus, J.P., Tanggaard, L., Robinson, S. & Ernø, S.F. (2017). From I to We: collaboration in entrepreneurship education and learning? *Education + Training*, 59(3), 234-249.
- Weisberg, R.W. (1986). *Genius and other myths*. New York, NY: W.H. Freeman and Company.